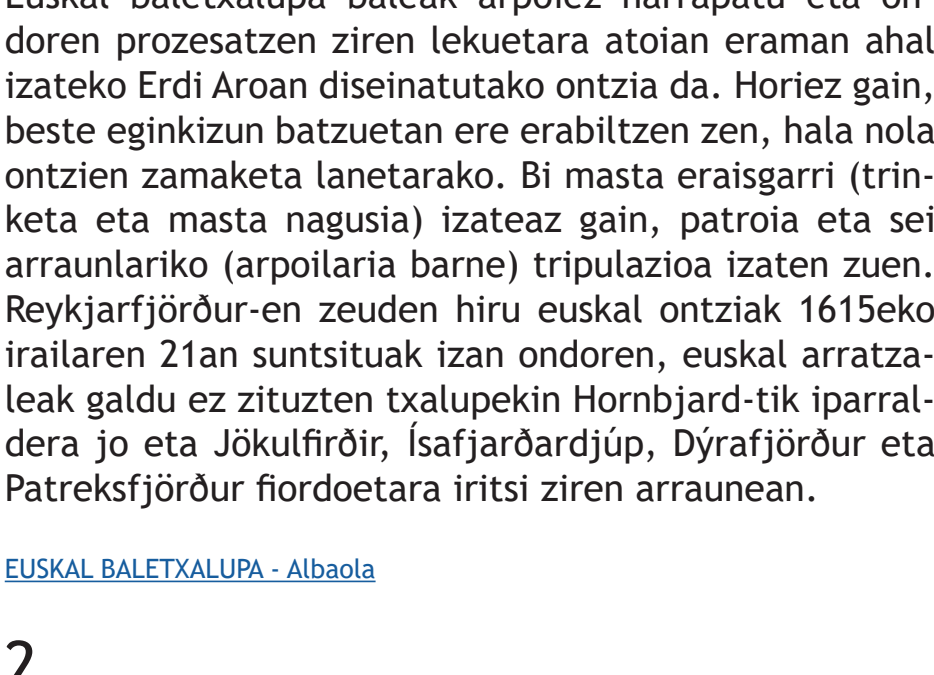

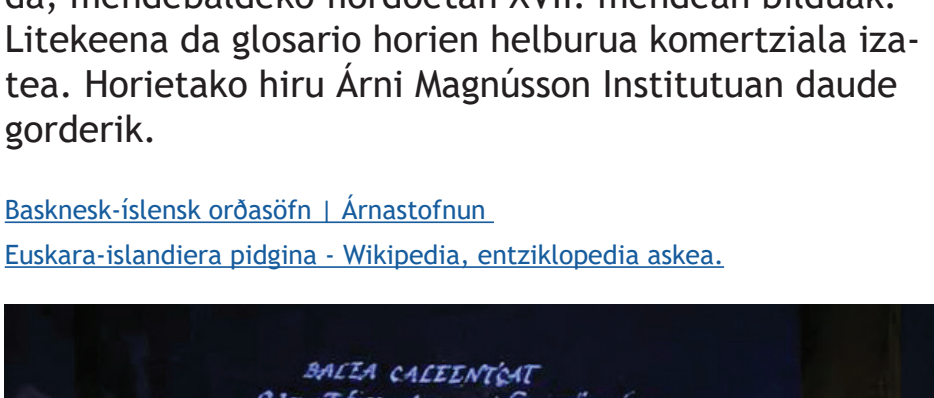
EUSKAL ZENTROA

[EUSKAL BALETXALUPA - Albaola](#)

2

1615eko euskaldunen hilketaren gertakariak grafikoki biltzen dituen mapa. Nahi izanez gero, Jón Guðmundsson Jakintsuaren (1574-1658) Euskaldunen hilketaren benetako kontakizunaren hitzaurrea entzun dezakezu. hartuz.

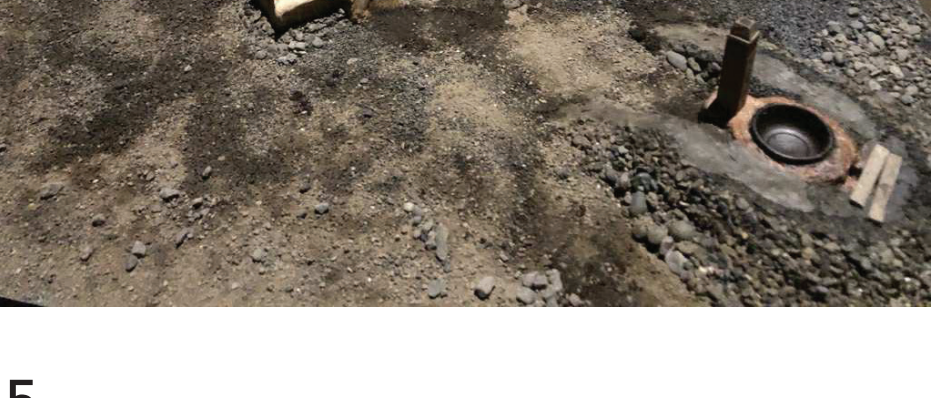

3

Eskuz idatzitako euskal-islandiar glosategiak, behar bada, mendebaldeko fiordoetan XVII. mendean bilduak. Litekeena da glosario horien helburua komertziala izatea. Horietako hiru Árni Magnússon Institutuan daude gordेरik.

[Basknesk-islensk orðasöfn | Árnastofnun](#)

[Euskara-islandiera pidgina - Wikipedia, entziklopedia askea.](#)

4

Balea harrapaketa hasteko baleazaleen otoitza (1627), Joanes Etxeberri (c. 1580-1665?) euskal olerkigileak egin.

5

Baleazaleen kokaleku baten maketa, Strákatangi-ko (Hveravík, Steingrímsfjörður) ikerlanen emaitzetan oinarritua. Kokaleku hori, jatorriz, euskal baleazaleek XVII. mendearen lehen erdian eraiki zuten.

[The Strákatangi Whaling Project in Strandasýsla: An Archaeological Site in the Westfjords - Háskóli Íslands - University of Iceland](#)

6

XVII. mendeko Euskal Herriko mapa.

[BIZKAIA.EUS - Nova et Exactissima Descriptio nobilis provinciae Guipuscouae](#)

7

Ipar Atlantikoko euskal balea zen euskal baleazaleen harrapakin nagusia XVII. mendeko islandiar kostaldean. Bere neurria ikusgai dagoen eredia baino bost aldiz handiagoa da.

[Sardako balea - Wikipedia, entziklopedia askea.](#)

8

Donostia XVII. mendean, marrazki garaikidea eta garaiko Islandiako mapa bat.

[SANCT SEBASTIANUM](#)

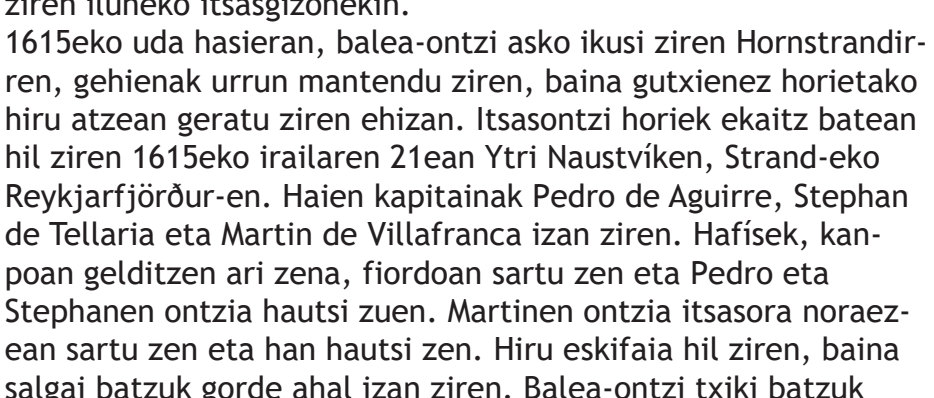
[Íslandskort.is/map/604](#)

9

Mapa honek 1615eko Euskal Herriko Masakra gertakariak irudikatu ditu grafiko moduan. Halaber, Jón Guðmundsson Jakintsuaren (1574-1658) Euskal Herriko Masakra egiazko kontuari buruzko sarrera entzuteko aukera duzu.

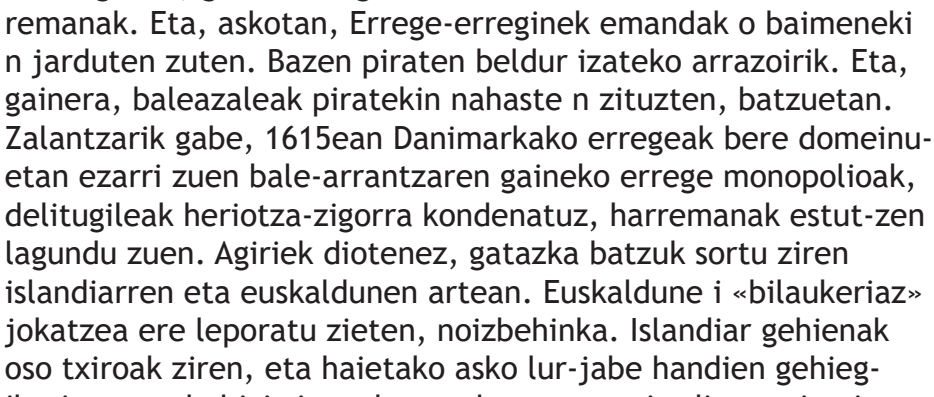
[Baskavinafélagið á Íslandi - Euskera](#)

10

Zutabeetako irudiak Islandiako Liburutegi Nazional eta Unibertsitarioren gordetako Jón Guðmundsson Jakintsuaren eskuizkribuan daudenetan oinarriturik daude.

[JS 401 XI a-e 4to | Handrit.is](#)

Euskaldunen historia Islandian

Uste da euskaldunak izan zirela baleak merkataritzan erabili zituen lehen nazioa eta Erdi Aroan monopolizatu zuten balea arrantza. 1604-1608 urteetan Islandiako Mendebaldeko fiordoan inguruan bale-arrantza egiten hasi ziren eta 1615ean, Strandir eskualdean hamasei euskal bale-ontzi zeudela jakinarazi zuten. Garai horretan, piratasei ohikoa zen eta islandiarrak kontuz ibili ziren iluneko itsasgizonekin. 1615eko uda hasieran, balea-ontzi asko ikusi ziren Hornstrandirren, gehienak urrun mantendu ziren, baina gutxienez horietako hiru atzean geratu ziren ehizan. Itsasontzi horiek ekartzeko batean hil ziren 1615eko irailaren 21ean Ytri Naustvíken, Strand-eko Reykjarfjörður-en. Haien kapitainak Pedro de Aguirre, Stephan de Tellaria eta Martin de Villafrañca izan ziren. Hafisek, kanpoan gelditzen ari zena, fiordoan sartu zen eta Pedro eta Stephanen ontziak hautsi zuten. Martinen ontzia itsasora noraez-ean sartu zen eta hantzi zen. Hiru eskifaia hil ziren, baina salgai batzuk gorde ahal izan ziren. Balea-ontzi txiki batzuk oraindik lehorrean zeuden ontziak behera egin zutenean, eta 82 edo 83 náufra go bizirik atera ziren, eta ondorioz, Islandiaren historia bakarra den gertakari segida bat hondamendietatik bizirik atera zirenetako 31ren heriotzarekin hasi zen, hauek lotuz lotura sendoak dituzten bi nazio txiki.

Euskaldunen eta islandiarren arteko harremanak

Euskal baleazaleak XVII. mendearen hasiera hasi ziren Islandiara joaten. 1613-1615 urteen artean aritu ziren baleak ehizatzen Islandiako uretan. Garai hartan, erlijio-gerretan eta ondorengotza-gatazketan murgilduta zegoen Europa, eta piratez gainekia zeuden itsasoak. Piratek, beste gauza bat zirelako itxurak egitea, gaiztoa u egiten zituzten herrialdeen arteko harremanak. Eta, askotan, Errege-erreginek emandak o baimeneki jarduten zuten. Bazen piraten beldur izateko arrazoirik. Eta, gainera, baleazaleak piratekin nahaste n zituzten, batzuetan. Zalantzarik gabe, 1615ean Danimarkako erregeak bere domeinu-etan ezarri zuen bale-arrantzaren gaineko errege monopolioak, delitugileak heriotza-zigorra kondenatuz, harremanak estut-zen lagundu zuen. Agiriak diotenez, gatazka batzuk sortu ziren islandiarren eta euskaldunen artean. Euskaldune i «bilaukeriaz» jokatzeko ere leporatu zieten, noizbehinka. Islandiar gehienak oso txiroleak ziren, eta haietako asko lur-jabe handien gehiegikerien mende bizi ziren; lotsagabe samarra iruditzen zitzaizen, beraz, euskaldunen jokabidea. Euskaldunak, errege-erreginekin sinatutak o itunen eta foruen arabera, libreak ziren, eta pribilegio batzuk zeuzkaten. Badirudi islandiar batzue k lapurtu egiten zirelako euskaldunei, eta gero, gertatutakoak argitzeko garaian, ulermen-arazoak argudiat zen zituztel a. Garai hartako dokumentazioan jasota dagoenez, euskaldunek, balea zatikatzerakoan, hurbiltzeko eta nahi beste haragi hartzeko aukera ematen zuten islandiar nekazariei. Baina, trukean, zerbait jaso nahi izaten zuten, gutxi bazen ere. Euskaldunek ardiak eta behiak erosi nahi izaten zituzten, jateko, baina, antza, batzuetan ezez-koa jasotzen zuten; beraz, zenbaitetan, falza zuten hori hartu egiten zuten. XVI. mendeko zenbait idatzitan, euskal-islandiar lexikoa aipatzen da. Dirudienez, Vestfirðir penintsulan sortu ziren hitz horiek, eta, segur aski, merkataritzan izango zuten jatorria.

Euskal baleazaleak

Euskaldunek aspaldian ekin zioten balearengandik lortutako produktuak ustiatzeari. Idatzizko iturriarik zaharrena IX mendekoa da, jada finkatuta zegoen jardura baitzen urtekoa da. Batez ere, koipea lortzearen ehizatzen zuten balea, balearen gant-za oso koipetsua baita; bikaina argia egiteko erregai modura erabiltzeko, nahiz kandelak eta xaboiak egiteko. Antza, Euskal Herriaren XII. eta XIII. mendeetan bihurtu zen balearen arrantza produkzio-sektore independente. Euskaldunek berezik i euskal balea harrapatu nahi izaten zuten. Amerika aurkitu ostean, Ternuan arrantza-toki oparoak zeudela jakin zuten europarrek. 1530-1600 aldian, euskaldune k urtean batez beste hogeita hamar baleontzi bidali zituzten Ternuara. Red Bay zen lurralde hartako balea-eremu garrantzitsuen a, Labradorreko hegoaldeko kostaldean. Mendearen amaiera aldera, euskaldun gutxiago abiatu ziren Ternuara; ziurrenik, balea gutxiago zeudelako, eta, horrez gain, Europan latza zelako egoera politikoa. Horrenbestez, XVII. mendearen hasieran, balea harrapatzeko beste toki batzuk bilatzen hasi ziren euskaldunak. Horrela iritsi ziren, besteak beste, Islandiara, Spitzbergen irlalara eta Norvegiako iparraldera. Arrantzarako gune egoki batera iristean, euskaldunak ainguratutako toki on bat bilatzen zuten lehen-lehenik, eta, ondore n, labe bat eraikitzen zuten, estalpe eta guz-ti. Etxetik eramaten zituzten horretarako iltzeak, buztina eta adreiluak.